

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11.12.1968, sp. zn. 4 Tz 136/68, ECLI:CZ:NS:1968:4.TZ.136.1968.1

Číslo: 17/1969

Právní věta: K posuzování podmínek zvláště nebezpečné recidivy ve smyslu § 41 písm. a) tr. zák. u trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 tr. zák. z hlediska osoby pachatele. U pachatelů trestných činů proti lidské důstojnosti, kteří se zaměřují na zneužívání dětí, je nutno zjišťovat, zda a do jaké míry je jejich jednání projevem sexuální aberace a zda je třeba v případě zmenšené přičetnosti pachatele uložit vedle trestu i ochranné léčení.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 11.12.1968

Spisová značka: 4 Tz 136/68

Číslo rozhodnutí: 17

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Ochranná opatření, Pohlavní zneužívání, Recidiva zvláště nebezpečná

Předpisy: 140/1961 Sb. § 41

§ 142

§ 72

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 17/1969 sb. rozh.

K posuzování podmínek zvláště nebezpečné recidivy ve smyslu § 41 písm. a) tr. zák. u trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 tr. zák. z hlediska osoby pachatele.

U pachatelů trestných činů proti lidské důstojnosti, kteří se zaměřují na zneužívání dětí, je nutno zjišťovat, zda a do jaké míry je jejich jednání projevem sexuální aberace a zda je třeba v případě zmenšené přičetnosti pachatele uložit vedle trestu i ochranné léčení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu z 11. prosince 1968, [4 Tz 136/68](#).)

Nejvyšší soud zrušil porušení zákona v ustanoveních § 2 odst. 5, § 120 odst. 3, § 125 tr. ř. rozsudek krajského soudu v Ústí nad Labem z 5. října 1962 sp. zn. 4 To 473/62, kterým byl k odvolání uložen obviněnému jako zvláště nebezpečnému recidivistovi ve smyslu § 41 písm. a) tr. zák. nový trest odnětí svobody; zrušil i rozsudek soudu prvního stupně a uložil mu nové projednání a rozhodnutí věci.

Z odůvodnění:

Rozsudkem okresního soudu v Teplicích z 10. září 1962 sp. zn. 5 T 100/62 byl obviněný uznán vinným trestným činem pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1, 2 tr. zák., kterého se dopustil jako zvláště nebezpečný recidivista podle § 41 písm. a) tr. zák. tak, že asi od roku 1960 do srpna 1962 v D. se pohlavně vzrušoval a ukájel na čtyřech nedospělých děvčátkách. Byl za to podle § 242 odst. 2 tr. 41 a zák. za použití § 41 a § 42 tr. zák. odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jedenácti roků.

Krajský soud v Ústí nad Labem k odvolání obviněného rozhodl svým rozsudkem z 5. října 1962 sp. zn. 4 To 473/62 tak, že podle § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. zrušil rozsudek okresního soudu ve výroku o trestu a obviněnému uložil nově podle § 242 odst. 2 tr. zák. jako zvláště nebezpečnému recidivistovi podle § 41 písm. a) a § 42 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání devíti roků. Jinak zůstal rozsudek okresního soudu v Teplicích nedotčen.

Okresní soud zjistil, že obviněný se dopustil uvedeného činu přesto, že v r. 1954 byl postižen dlouhodobým trestem odnětí svobody pro stejný trestný čin, záležející v tom, že v r. 1954 a dříve pohlavně zneužíval své dvě nevlastní dcery. Z výkonu tohoto dlouhodobého trestu odnětí svobody byl propuštěn na svobodu v r. 1956. Při právním posuzování nyní souzeného skutku soud dovolil, že zjištěné jednání zakládá znaky trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1, 2 tr. zák., kterého se obviněný dopustil jako zvláště nebezpečný recidivista podle § 41 písm. a) tr. zák.

Za zvláště nebezpečného recidivistu podle § 41 písm. a) tr. zák. se považuje pachatel, který znovu spáchal zvláště závažný úmyslný trestný čin, ač již byl pro takový nebo jiný zvláště závažný úmyslný trestný čin potrestán, jestliže uvážené okolnosti pro svou závažnost, zejména vzhledem k délce doby, která uplynula od posledního odsouzení, podstatně zvyšují stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby je zde pojmově vymezena zvláštní závažností spáchaných trestných činů a předchozím potrestáním pachatele. Na „zvláštní závažnost“ trestného činu je třeba usuzovat z rozsahu zákonem stanovené trestní sankce, poněvadž sankce obecně vyjadřuje, jaký stupeň nebezpečnosti pro společnost zákon přičítá jednotlivým trestným činům uvedeným ve zvláštní části trestního zákona. Aby se předešlo mechanickému posuzování všech pachatelů, kteří znovu spáchali zvláště závažný úmyslný trestný čin za zvláště nebezpečné recidivisty podle § 41 písm. a) tr. zák., je zapotřebí vážit splnění materiální podmínky cit. zákonného ustanovení, tj. zda okolnosti v tomto ustanovení uvedené pro svou závažnost, zejména vzhledem k délce doby, která uplynula od posledního odsouzení, podstatně zvyšují stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Rozhodující význam pro splnění této materiální podmínky, při jejímž hodnocení je třeba vážit všechny okolnosti daného případu, má konkrétní stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.

Podle ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák. je stupeň nebezpečnosti činu pro společnost určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou. Osoba pachatele, na jejíž nebezpečnost se z recidivy usuzuje, je jednou ze složek vytvářejících nebezpečnost trestného činu pro společnost a je jedním z hledisek pro zjišťování jejího stupně.

Z uvedeného plyne, že na splnění uvedené materiální podmínky, jejímž zákonným vytyčením zákon zvláště připomíná materiální pojetí trestného činu, vyjádřené v ustanovení § 3 odst. 2 tr. zák., nelze usuzovat ze samotných okolností, které naplňují formální podmínky ustanovení § 41 písm. a) tr. zák. Nelze proto v podstatě jen hodnocením samotné recidivy bez současného zhodnocení významu a závažnosti všech ostatních okolností případu dospět k správnému závěru o tom, zda zjištěná recidiva podstatně zvyšuje společenskou nebezpečnost trestného činu.

Na určitý stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost nebylo lze v daném případě usuzovat v

podstatě jen na podkladě zhodnocení významu chráněnému zájmu, který byl činem dotčen, způsobu jeho provedení a zjištěné recidivě, jak to učinil okresní soud. Dalším významným kritériem při posuzování dané otázky bylo dokonalé poznání osoby obviněného. Nelze totiž pominout, že i při velmi nebezpečném způsobu provedení činu, doprovázeném závažnými okolnostmi případu jako opakování jednotlivých jeho útoků, může být celkový stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost snižován bezpečně zjištěnými poznatky o osobě obviněného a skutečné motivaci jeho činu.

Z důkazu provedeného čtením potřebných částí trestného spisu o předchozím odsouzení obviněného bylo možno zjistit mimo jiné, že u obviněného se již podruhé projevil sklon k pohlavnímu zneužívání nezletilých dívek. Okresní soud ponechal tuto skutečnost bez povšimnutí potud, že k ní nepřihlížel při hodnocení provedených důkazů v souvislosti s řešením otázky trestní odpovědnosti obviněného a se zřetelem k ní nepovažoval za nezbytné soustředit dokazování na provedení dalších potřebných důkazů.

U pachatelů trestných činů proti lidské důstojnosti, při nichž pachatel se zaměřuje na děti jako na předmět útoku, je zapotřebí s ohledem na okolnosti konkrétního případu a na okolnosti charakterizující osobu pachatele vážít otázku, zda a do jaké míry jejich páčání je projevem sexuální aberace. V takovém případě je trest sám o sobě někdy nepostačujícím prostředkem převýchovy pachatele a v odůvodněných případech je zapotřebí kombinovat uložený trest s ochranným léčením. V daném případě bylo proto třeba u obviněného zkoumat vzhledem k zjištěné recidivě, zda tato jeho činnost je projevem sexuální aberace, zda jeho zaměření na zneužívání děvčátek je trvalejšího rázu, jaká je povaha a stupeň takové případné poruchy, její vliv na páčání předmětné trestné činnosti a dále v jaké míře mohla být vedle toho v době činu ovlivněna rozpoznávací a ovládací schopnost obviněného.

Pokud by bylo zjištěno, že jeho činnost je projevem sexuální aberace, pak by bylo zapotřebí zároveň zkoumat otázky možnosti nápravy obviněného, do jaké míry je pobyt tohoto obviněného vzhledem k této skutečnosti na svobodě nebezpečný, přičemž znalci by se měli v takovém případě vyjádřit k potřebě ochranného léčení.

Z uvedeného však zároveň plyne, že objasnění věci ve zkoumaném směru má nemalý význam pro správné právní posouzení činu obviněného v otázce viny. Podle povahy duševní poruchy, která odůvodňuje zmenšenou přičetnost pachatele a podle toho, jaký má v konkrétním případě zmenšená přičetnost vliv prostřednictvím nebezpečnosti osoby pachatele a míry zavinění na stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost, je třeba posuzovat i význam zmenšené přičetnosti pro dovození zákonného znaku „zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 písm. a) tr. zák.“. Teprve po zhodnocení všech uvedených odborných otázek vztahujících se k úplnému poznání osoby obviněného na podkladě jeho znaleckého zkoumání dvěma znalci z oboru psychiatrie, provedeného i z hlediska speciálně sexuologického, mohl okresní soud čin tohoto obvinění spravedlivě posoudit v otázce viny. Přitom není vyloučeno, že v konkrétním případě, jak plyne z výše uvedených úvah, po zhodnocení všech rozhodných skutečností nebude zmenšená přičetnost snižovat nebezpečnost trestného činu pro společnost a nebude proto ani překážkou, aby obviněný byl uznán vinným jako zvlášť nebezpečný recidivista.

V řízení před soudem prvního stupně nebyla tedy věc z hlediska uvedených odborných otázek objasněna a tím zůstala skutková zjištění v této věci neúplná.